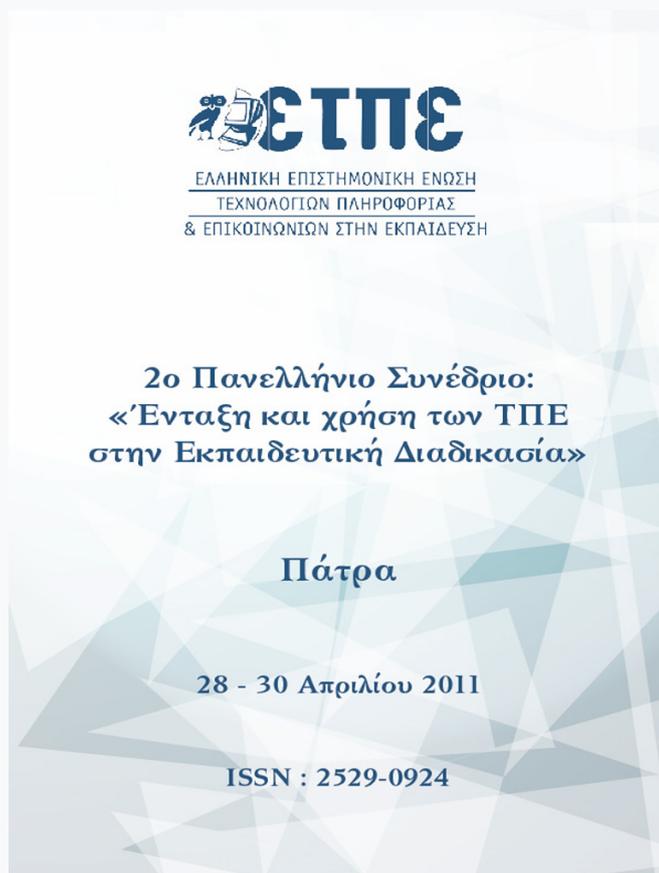

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2011)

2ο Πανελλήνιο Συνέδριο: «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

Εξ αποστάσεως πρόσθετη διδακτική στήριξη σε απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές

Ε. Φουτάκογλου

Βιβλιογραφική αναφορά:

Φουτάκογλου Ε. (2023). Εξ αποστάσεως πρόσθετη διδακτική στήριξη σε απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές . *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 0949–0958. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4844>

Εξ αποστάσεως πρόσθετη διδακτική στήριξη σε απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές

Ε. Φουτάκογλου

Καθηγητής Γενικού Λυκείου Νάξου foutakoglou@vahoo.gr

Περίληψη

Πρόκειται για ερευνητική εργασία της οποίας βασικός σκοπός είναι ο σχεδιασμός, η πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού και προγράμματος συμβατού με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για έφηβους μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποβλέποντας στη διεξαγωγή συμπερασμάτων για την αποδοχή της μεθόδου.

Η διερεύνηση των αναγκών και η καταγραφή των προσωπικών χαρακτηριστικών των μαθητών, ο σχεδιασμός και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού, η αξιολόγησή του υλικού αυτού στη συνέχεια και η διερεύνηση για την αποδοχή της μεθόδου αποτελούν τους βασικούς άξονες της εργασίας.

Η έρευνα ξεκινάει με την διερεύνηση των αναγκών και των προσωπικών χαρακτηριστικών των υποκειμένων της έρευνας και η διεξαγωγή των αποτελεσμάτων βασίζεται στο συνδυασμό ποσοτικής και ποιοτικής ερμηνείας δεδομένων που συλλέγονται με ερωτηματολόγια. Σε επόμενη φάση γίνεται με το ίδιο τρόπο η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού πακέτου, το οποίο έχει επιχειρηθεί να είναι συμβατό με τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Η έρευνα αναδεικνύει την αναγκαιότητα εφαρμογής της μεθόδου στις απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές.

Λέξεις κλειδιά: διδακτική στήριξη, ενηλικιότητα

1. Εισαγωγή

Σημαντικός αριθμός νησιωτών μαθητών φοιτά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρακολουθώντας τα αναλυτικά προγράμματα του ΥΠΕΠΘ. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχουν καθηγητές ειδικότητας να διδάξουν μαθήματα που εξετάζονται στις Πανελλήνιες Εξετάσεις. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι για την φετινή σχολική χρονιά (2010-11), η απουσία καθηγητή στην Ανάφη να διδάξει το μάθημα Αρχές Οικονομικής Θεωρίας στον μοναδικό μαθητή που το έχει επιλέξει και επιθυμεί να εξεταστεί στις φετινές εξετάσεις για την είσοδό του στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα προγράμματα της Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης που μέχρι πέρυσι έβρισκαν εφαρμογή στα σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ήταν σχεδιασμένα για όλη την επικράτεια, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ξεχωριστές συνθήκες που επικρατούν σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές, καθώς επίσης τα χαρακτηριστικά και οι ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών αυτών που δεν έχουν επιλογές συμπληρωματικής διδακτικής στήριξης. Μια εναλλακτική πρόταση για την αντιμετώπιση του φαινομένου αποτελεί η εφαρμογή εξ αποστάσεως πρόσθετης διδακτικής στήριξης. Το δείγμα αποτελείται από μαθητές και μαθήτριες τρίτης τάξης Ενιαίων Λυκείων και ΕΠΑΛ, που υπάρχουν στο 2ο και 3ο Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Κυκλάδων. Από τα χαρακτηριστικά που εξετάστηκαν πρέπει να επισημανθούν η ηλικία η οποία για τους υποψήφιους στις Πανελλήνιες εξετάσεις βρίσκεται στο όριο μεταξύ έφηβου και ενήλικα. Στηριζόμενοι στην σχετική βιβλιογραφία [Αναστασιάδης Β.(1993), Ζευκλής Α.(1987), Faulkner D.,κ.ά.(1999)] αλλά και σύμφωνα με τη εκπαιδευτική άποψη των ίδιων των μαθητών και τις συνθήκες στις οποίες ζουν, θεωρήσαμε ότι πρέπει να αντιμετωπιστούν ως ενήλικες. Για το λόγο αυτό οι θεωρίες και οι πρακτικές της μάθησης καθώς και οι εκπαιδευτικές διαδικασίες και τεχνικές που ακολουθούνται για τους «ενήλικες» λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού και του προγράμματος που προτείνουμε. Κολιάδης, Ε. (1996), Α. Κόκκος(2005), Rogers, Α.(1999), Fisher, Ε. (1991), Noye, D. – Riveteau, J.(1999). Με βάση τα χαρακτηριστικά των μαθητών, όπως αυτά καταγράφηκαν στην πρώτη φάση της έρευνάς μας στην οποία πήραν μέρος 87 μαθητές και 10 καθηγητές, δημιουργήσαμε υλικό βασισμένο στις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Το υλικό αυτό το αναρτήσαμε στο διαδίκτυο προσφέροντας έτσι την δυνατότητα στους μαθητές να το βρίσκουν ευκολότερα αλλά και προσπαθώντας να απαντήσουν στις ασκήσεις κλειστού τύπου, να μπορούν να αυτοαξιολογούν την πρόοδο τους. Το εκπαιδευτικό υλικό, ύστερα από μελέτη και χρήση, αξιολογήθηκε θετικά από τους 35 μαθητές και καθηγητές που πήραν μέρος στη φάση της αξιολόγησης. Η θετική αποτίμηση αναφέρεται σε όλες τις υπό εξέταση διαστάσεις και τη συνολική εμφάνιση του υλικού που το κάνει προσιτό και ευχάριστο στον αναγνώστη. Οι ασκήσεις αξιολόγησης προτρέπουν την συνέχιση της μελέτης του υλικού και οι δραστηριότητες - ασκήσεις βοηθούν στην κατανόηση της ύλης, στην εμπέδωση-εμβάθυνση της ύλης και στην καλύτερη προετοιμασία για τις εξετάσεις. Οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές για την αποτελεσματικότητα αλλά και την δυνατότητα χρήσης της συγκεκριμένης μεθόδου. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η ολοκλήρωση της προετοιμασίας του υποψηφίου είναι εφικτή με την μέθοδο της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης και θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις εκπαιδευτικές τεχνικές της μεθόδου. Σε ίδιο κλίμα κινούνται και οι απαντήσεις για την επίδραση που είχε η συμμετοχή των ατόμων στη διερευνητική διαδικασία στο ενδιαφέρον που τους προκλήθηκε σχετικά με τη μέθοδο. Η βοήθεια που μπορεί να προσφέρει η εξ αποστάσεως πρόσθετη διδακτική στήριξη «ειδικά» στους μαθητές των απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών και ότι θα μπορούσε να λειτουργήσει ως «υποστηρικτικό εργαλείο» και να παρέχει «ουσιαστική βοήθεια» στην προετοιμασία για τις πανελλήνιες εξετάσεις, αποτελούν σημαντική διαπίστωση της έρευνάς μας. «Η έννοια της υποστήριξης είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο στις αναλυτικές συζητήσεις που αφορούν στις παιδαγωγικές στρατηγικές των εκπαιδευτικών» (Fisher, 1991). Οι αναφορές επίσης για την «ευχαρίστηση που προσέφερε η μελέτη του υλικού» και ότι «θα μπορούσε να υποκαταστήσει το μάθημα στο φροντιστήριο» συμβάλλοντας στην «εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων» μας άφησαν απόλυτα ικανοποιημένους ως προς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της εργασίας. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι σκόπιμο να περιέχει όλα εκείνα τα στοιχεία που μειώνουν όσο το δυνατόν περισσότερο την συγκεκριμένη ανάγκη για μετακίνηση και επομένως βοηθούν τους

σπουδαστές να μαθαίνουν με όσο το δυνατόν μικρότερη βοήθεια από τον καθηγητή-σύμβουλο (Βεργίδης και συν., 1998, σ. 48)

2. Η παρουσίαση των δεδομένων της έρευνας

2.1. Προσωπικά Στοιχεία – Διερεύνηση χαρακτηριστικών των μαθητών

ΦΥΛΛΟ: Στην έρευνα πήραν μέρος ογδόντα επτά μαθητές και μαθήτριες εκ των οποίων οι σαράντα πέντε (45) ήτοι το 51,7% ήταν άνδρες, ενώ οι σαράντα δύο (42) ήταν γυναίκες ή ποσοστό 48.3%.

ΗΛΙΚΙΑ: Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων βρίσκεται μεταξύ των 17 και 18 ετών (86.2%), έντεκα από τους συμμετέχοντες έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους, ενώ ένας είναι κάτω των 17 ετών.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι το βασικό μέρος του εισοδήματος της οικογένειάς τους, προέρχεται από ελεύθερα επαγγέλματα (υδραυλικός, ηλεκτρολόγος, κ.λ.π.). Οι τουριστικές επιχειρήσεις έπονται ως βασική πηγή εισοδήματος, ένα αποτέλεσμα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αναμενόμενο, καθώς τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε μαθητές-κατοίκους των Κυκλάδων. Στα άλλα επαγγέλματα, συμπεριλαμβάνονται η ενασχόληση με το εμπόριο καθώς και τα ναυτικά επαγγέλματα. Μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων μαθητών δηλώνει ότι το οικογενειακό εισόδημα συμπληρώνεται από την απασχόληση της οικογένειας με τουριστικά επαγγέλματα, προφανώς κυρίως κατά τους θερινούς μήνες.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ: Στην ερώτηση αν εργάζονται ή έχουν εργαστεί για την απόκτηση προσωπικού εισοδήματος, οι περισσότεροι μαθητές απαντούν ότι το κάνουν ή το έχουν κάνει. Οι μαθητές εργάζονται περισσότερο για την απόκτηση προσωπικού εισοδήματος, παρά για να συνεισφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα. Συγκεκριμένα, σχεδόν ένας στους δύο μαθητές δηλώνει ότι έχει εργαστεί «Αρκετά» ή «Πολύ» για την απόκτηση προσωπικού εισοδήματος και το 38% απαντά «Ελάχιστα»(30%) ή «Καθόλου»(8%). Το ποσοστό για την συνεισφορά στο οικογενειακό εισόδημα αγγίζει το 31% στις απαντήσεις «Αρκετά» ή «Πολύ». Ένας στους πέντε μαθητές δηλώνει ότι απασχολείται ή έχει απασχοληθεί ως ξενοδοχοϋπάλληλος, ενώ εξίσου συχνά απαντημένο είναι και το επάγγελμα του σερβιτόρου. Άλλα επαγγέλματα – ασχολίες που παρατηρήθηκαν είναι ενδεικτικά αυτά του βοηθού ηλεκτρολόγου, του βοηθού μάγειρα, του υπάλληλου γραφείου, του μουσικού καθώς και η φύλαξη παιδιών.

Η ΩΡΙΜΟΤΗΤΑ: Οι ερωτηθέντες μαθητές αισθάνονται ώριμοι και ικανοί να ξεκινήσουν άμεσα την επαγγελματική τους ενασχόληση καθώς και την ανεξάρτητη διαβίωσή τους. Η πλειοψηφία των μαθητών δηλώνουν ότι αισθάνονται «ώριμοι» (81.6%), ενώ ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (44.8%) εκφράζει την αντίληψη ότι οι

προσωπικές τους εμπειρίες, δεν τους επιτρέπουν να ανεξαρτητοποιηθούν άμεσα σε επαγγελματικό επίπεδο.

Γράφημα 1: Οι αντιλήψεις των μαθητών για την ωριμότητά τους και τη δυνατότητα ανεξάρτητης διαβίωσής τους

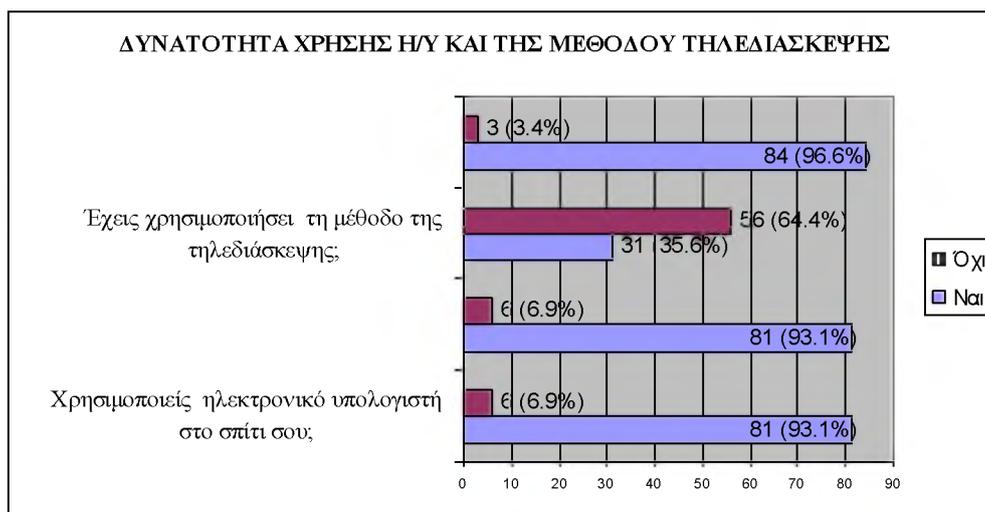
Η UNESCO δίνει τον εξής γενικά παραδεκτό ορισμό για τη νεότητα: «Νεότητα είναι εκείνη η περίοδος της ζωής, στη διάρκεια της οποίας αποκτιούνται τα εφόδια και τα κοινωνικά εχέγγυα σαν προετοιμασία για την ανάληψη ευθυνών και την αποδοτική για το άτομο ένταξη στον κόσμο των ώριμων ενηλίκων». Ο συμβατικός αυτός ορισμός αφορά την ηλικία από τα 16 ως τα 26 χρόνια, δηλαδή την κυρίως εφηβική, τη μετεφηβική και την περίοδο της νεότητας.

Ο Β. Αναστασιάδης, (1993) αναφέρει: «Ο έφηβος αισθάνεται έντονα την ανάγκη για αυτονομία και ανεξαρτησία, αρνείται την προηγούμενη ταυτότητα του (τον προηγούμενο εαυτό του) και αναζητεί καινούρια πλέον ταυτότητα. Ζητά από τους γονείς του και από τους ενηλίκους να τον αναγνωρίσουν ως ένα ανεξάρτητο άτομο με απόλυτο δικαίωμα να ρυθμίζει μόνος του τη ζωή του» (σελ.26)

Η άποψη του Χρ. Φράγκου (1984) λέει χαρακτηριστικά: «Μετά την ήβη, μετά δηλαδή το 16^ο έτος της ηλικίας δημιουργείται στον άνθρωπο μια νέα κατάσταση η οποία τον διαφοροποιεί από την προηγούμενη. Ενώ στην προηγούμενη ηλικία, στην εφηβεία, είχαμε την ανησυχία και το άγχος, σε αυτή την ηλικία έχουμε πια περισσότερα θετικά στοιχεία, έχουμε ως κινητήρια δύναμη για όλη τη ζωή του νέου τον ενθουσιασμό.» (σελ.190)

2.2 Διερεύνηση των δυνατοτήτων των μαθητών για την εφαρμογή μεθόδων εξ αποστάσεως πρόσθετης διδακτικής στήριξης.

Εντυπωσιακά ήταν τα ευρήματα της έρευνάς μας όσον αφορά την εξοικείωση και τη δυνατότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών από τους μαθητές του δείγματος. Όπως φανερώνει το γράφημα 2 οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και της μεθόδου της τηλεδιάσκεψης

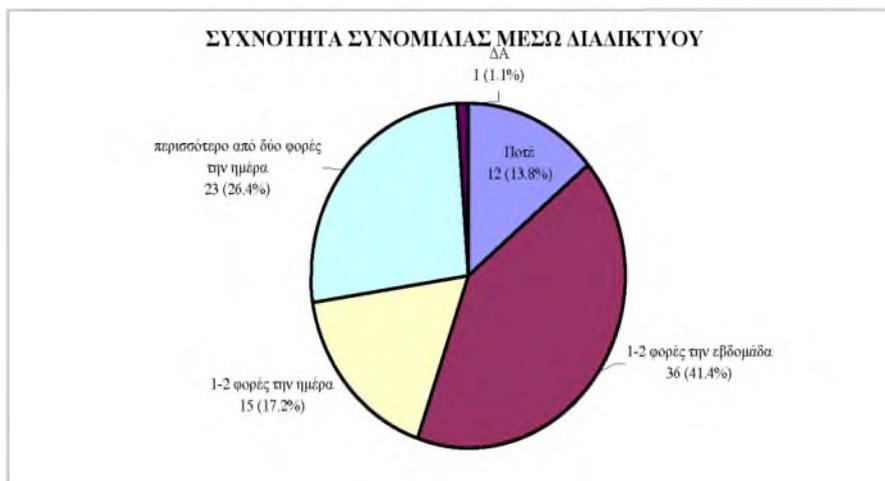
Γράφημα 2: Η δυνατότητα των μαθητών να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες

Συγκεκριμένα, σχεδόν όλοι οι μαθητές απαντούν θετικά αναφορικά με το βαθμό εξοικείωσής τους με την ηλεκτρονική επικοινωνία. Το 93.1% δηλώνει ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο της τηλεδιάσκεψης, είτε μόνοι ή με τη βοήθεια τρίτων και σχεδόν το ένα τρίτο έχει ήδη χρησιμοποιήσει σχετικές μεθόδους. Στην προσπάθειά μας να ερευνήσουμε την εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο τα αποτελέσματα που πήραμε ήταν ότι οι περισσότεροι μαθητές συνηθίζουν να το χρησιμοποιούν. Το 41.4% από αυτούς δηλώνουν ότι συνομιλούν μέσω διαδικτύου τουλάχιστον 1 με 2 φορές την εβδομάδα, ενώ το ποσοστό των μαθητών που συνομιλούν τουλάχιστον 1 φορά ημερησίως, με το ίδιο τρόπο είναι 43,6%. (Γράφημα 3)

2.3. Οι απόψεις των μαθητών για την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Σχεδόν 4 στους 10 μαθητές θεωρούν ότι είναι εφικτή η προετοιμασία τους για τις πανελλήνιες σε όλα τα μαθήματα με την μέθοδο της εξ' αποστάσεων εκπαίδευσης (άθροισμα ποσοστών «πάρα πολύ» και «αρκετά»). Η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί ότι μπορεί να ανταποκριθεί στις εκπαιδευτικές τεχνικές της μεθόδου με τη χρήση Η/Υ και διαδικτύου ενώ ένα σημαντικό ποσοστό δηλώνει ότι η συμμετοχή τους στην παρούσα διερευνητική διαδικασία θα τους προκαλέσει το ενδιαφέρον σχετικά με τη

μέθοδο. Οι πενήντα από τους ογδόντα επτά μαθητές (57,5%) που πήραν μέρος στην έρευνα δήλωσαν ότι επιθυμούν να συμμετέχουν στην πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος.

Γράφημα 3: Η συχνότητα με την οποία χρησιμοποιούν το διαδίκτυο

Βασική προϋπόθεση οποιασδήποτε μεθόδου εκπαίδευσης από απόσταση αποτελεί η ύπαρξη ενός συστήματος ταχείας και αξιόπιστης επικοινωνίας, την οποία εξασφαλίζει η σημερινή τεχνολογία του διαδικτύου (Μιχαηλίδης, 2000 & Παναγιωτακόπουλος, Περιβολαρόπουλος, 2001). Επίσης σύμφωνα με τους Μπίτση, Παπαδάκη, Τζαμαρία & Φανουράκη (2001), κατά μεγάλο μέρος η επιτυχία των εξ' αποστάσεως εκπαιδευτικών προγραμμάτων εξαρτάται από την επιτυχημένη εμπλοκή σύγχρονων τεχνολογιών επικοινωνίας.

2.4. Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών για την ικανότητα των μαθητών να χειρίζονται Η/Υ και το διαδίκτυο

Στην ερώτηση αν έχουν τη δυνατότητα οι μαθητές να χειρίζονται τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο, προκειμένου να εφαρμοστεί σε αυτούς η πρόταση για εξ' αποστάσεως πρόσθετη διδακτική στήριξη, οι απαντήσεις των 10 καθηγητών που συμμετείχαν στην έρευνα επιβεβαιώνουν τις απαντήσεις των μαθητών. Η απάντηση ότι διαφέρει ο βαθμός ικανότητας του κάθε μαθητή, έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι μαθητές είναι ικανοί αλλά διαφέρει ο βαθμός ικανότητας.

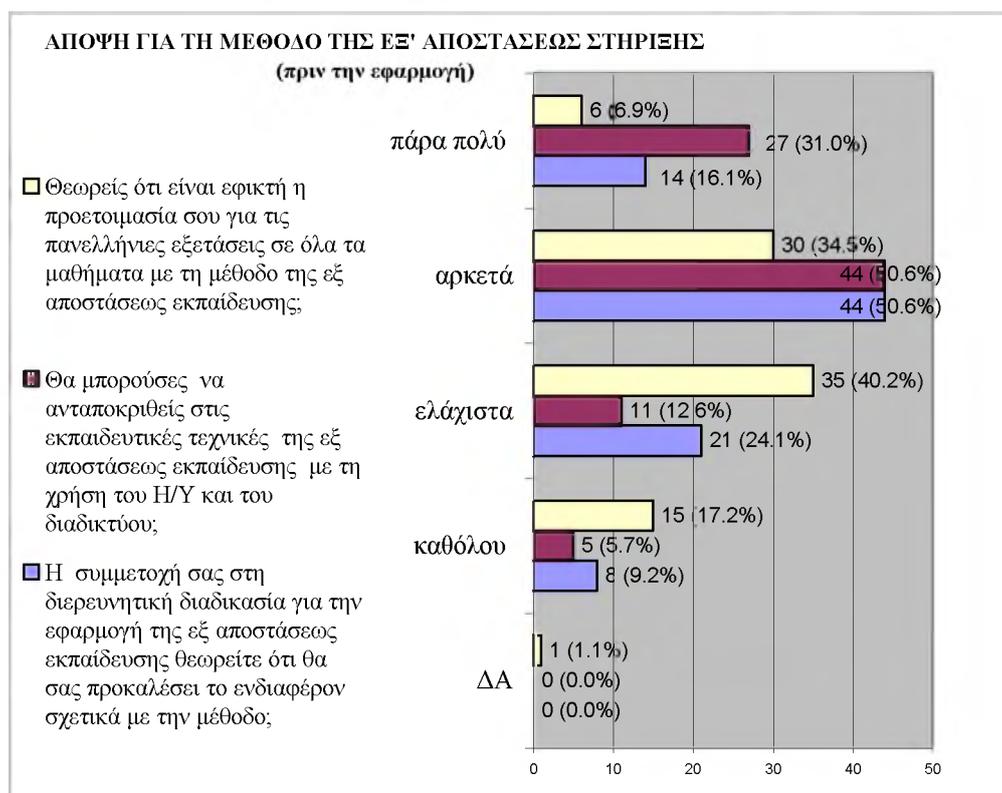
2.5. Οι ανοικτές απαντήσεις των καθηγητών

A) Πώς ακούγεται η ιδέα για εφαρμογή Εξ' αποστάσεως ΠΑΣ;

Στην ερώτηση αυτή οι καθηγητές που συμμετείχαν στην έρευνα υποδέχθηκαν θετικά την πρόταση για εφαρμογή εξ' αποστάσεως πρόσθετης διδακτικής στήριξης. Θεώρησαν ότι στην ανεπαρκή παραδοσιακή εκπαίδευση θα μπορούσε να προστεθεί η

ενδιαφέρουσα «καινοτόμος» πρόταση, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες. Εκφράστηκαν ωστόσο ανησυχίες και προβληματισμοί σχετικά με την δυνατότητες των μαθητών, τις υπάρχουσες υποδομές στα σχολεία και το κόστος οργάνωσης μιας τέτοιας μεθόδου. Θεωρήθηκε απαραίτητη η ύπαρξη «πλατφόρμας διασύνδεσης» και η πρότερη εκπαίδευση μαθητών και καθηγητών σε μεθόδους e-learning.

Εκφράστηκε επίσης η άποψη ότι λόγω της φύσης του μαθήματος (ασκήσεις, διαγράμματα) πρέπει να κρίνεται απαραίτητη η φυσική παρουσία του εκπαιδευτικού σε μία «κατά πρόσωπο διδασκαλία».

Γράφημα 4: Απόψεις των μαθητών για την προτεινόμενη μέθοδο πριν την γνωρίσουν

B) Πιστεύεις ότι μια τέτοια πρόταση θα μπορούσε να προσφέρει ευκαιρίες σε μαθητές που δεν έχουν εναλλακτικές λύσεις προετοιμασίας στις Παν. Εξετάσεις;

Οι περισσότεροι καθηγητές κρίνουν ότι η προτεινόμενη μέθοδος προσφέρεται για μαθητές απομακρυσμένων περιοχών όπως οι νησιώτικες προκειμένου αυτοί να έχουν περισσότερες ευκαιρίες να ανταγωνιστούν τους συμμαθητές τους από άλλες περιοχές, στους οποίους προσφέρονται περισσότερες εναλλακτικές μέθοδοι προετοιμασίας. Ωστόσο ακόμη και σε αυτούς τους μαθητές που έχουν περισσότερες ευκαιρίες θα προστεθεί μία ακόμη εναλλακτική μέθοδος. Με τη μέθοδο αυτή προσφέρεται η

δυνατότητα αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών καθώς και το πλεονέκτημα να μαθαίνει ο μαθητής στον τόπο, στο χρόνο και το ρυθμό που θέλει και μπορεί.

Για κάποιους από τους καθηγητές που απάντησαν, η μέθοδος που προτείνεται αν και δεν την απορρίπτουν, θεωρούν ότι δεν μπορεί να αντικαταστήσει την προσωπική επαφή εκπαιδευτικού – μαθητή και ότι θα ωφελήσει περισσότερο στην ελαχιστοποίηση του κόστους διδασκαλίας παρά τους μαθητές αυτούς καθ'αυτούς.

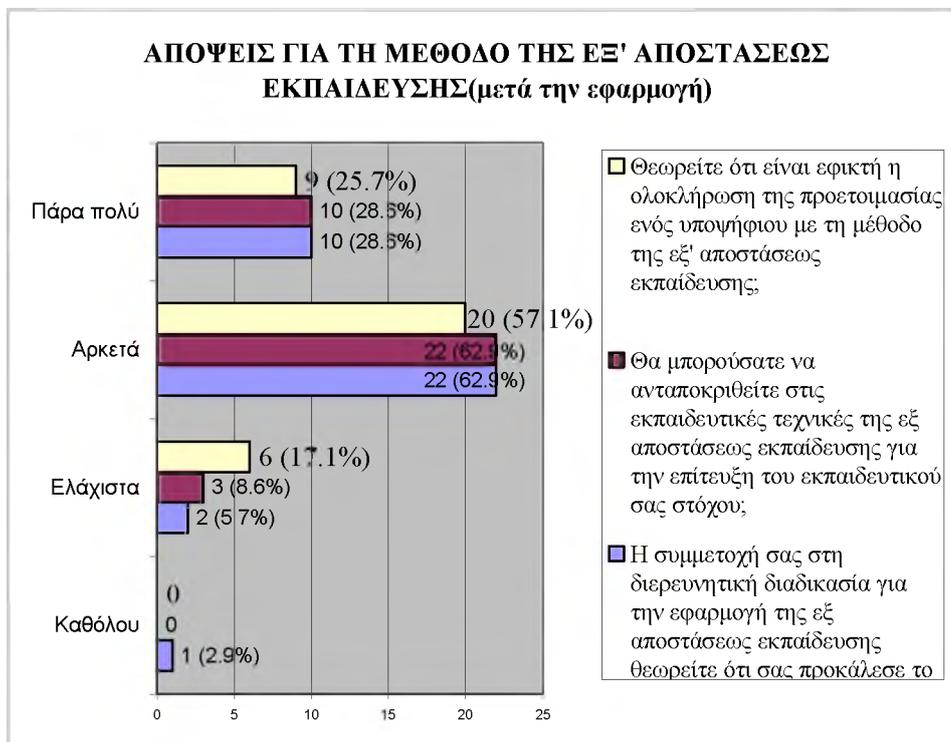
Γ) Ποιες συμβουλές θα έδινες για την εφαρμογή της;

Η ενημέρωση των μαθητών αλλά και καθηγητών σε συνδυασμό με την ανάλογη τεχνολογική υποστήριξη σε επίπεδο σχολείου θα βοηθούσε ώστε η προτεινόμενη μέθοδος να είναι αποτελεσματική στα πλαίσια μια συμπληρωματικής προς το μάθημα διαδικασίας.

Η άριστη συνεργασία μεταξύ μαθητών και καθηγητών αλλά και η καλή οργάνωση ως προς το χρονοδιάγραμμα και το εκπαιδευτικό υλικό είναι δύο ακόμη σημαντικές συμβουλές που δίνουν οι ερωτώμενοι καθηγητές. Η παρουσία δασκάλου ωστόσο είναι ένα ζητούμενο για την αποτελεσματικότητα της μεθόδου, με την επισήμανση ότι ο Η/Υ δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον δάσκαλο.

3. Η παρουσίαση των απαντήσεων της αξιολόγησης του προγράμματος

Το εκπαιδευτικό υλικό αξιολογήθηκε θετικά από τους 35 μαθητές και καθηγητές που πήραν μέρος. Η θετική αποτίμηση αναφέρεται σε όλες από τις υπό εξέταση διαστάσεις: εμφάνιση υλικού, δυνατότητα κατανόησης εννοιών και όρων, εμφύχωση, ενθάρρυνση, καθοδήγηση και ενημέρωση για την πορεία προόδου του εκπαιδευμένου. Στις περισσότερες ερωτήσεις η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί ότι, η συνολική εμφάνιση του υλικού το κάνει προσίτο και ευχάριστο στον αναγνώστη. Η καθοδήγηση που προσφέρει το υλικό αξιολογείται επίσης θετικά. Οι ασκήσεις, δραστηριότητες και μελέτες περίπτωσης που παρουσιάστηκαν πέτυχαν τον αρχικό σκοπό της ύλης. Οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές για την αποτελεσματικότητα αλλά και την δυνατότητα χρήσης της συγκεκριμένης μεθόδου. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η ολοκλήρωση της προετοιμασίας του υποψηφίου είναι εφικτή με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις εκπαιδευτικές τεχνικές της μεθόδου. Σε ίδιο κλίμα κινούνται και οι απαντήσεις για την επίδραση που είχε η συμμετοχή των ατόμων στη διερευνητική διαδικασία στο ενδιαφέρον που τους προκλήθηκε σχετικά με τη μέθοδο. Από τις ανοικτές ερωτήσεις που έγιναν σταχολογούμε τις απαντήσεις που αναφέρονται στη βοήθεια που μπορεί να προσφέρει η μέθοδος ειδικά στους μαθητές των απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών, ότι η μέθοδος θα μπορούσε να λειτουργήσει ως υποστηρικτικό εργαλείο, και να παρέχει ουσιαστική βοήθεια στην προετοιμασία για τις πανελλήνιες εξετάσεις.

Γράφημα 6: Η αξιολόγηση της μεθόδου που εφαρμόστηκε

Εκφράστηκαν όμως και επιφυλάξεις ως προς την πραγματική δυνατότητα των μαθητών να λειτουργήσουν χωρίς την φυσική παρουσία ενός καθηγητή και ότι βασική προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία της μεθόδου είναι η πλήρης ενημέρωση διδασκόντων και μαθητών καθώς και η πρόσβαση στο διαδίκτυο. Τέλος, τονίζεται η ευχαρίστηση που προσέφερε η μελέτη του υλικού και ότι «θα μπορούσε να υποκαταστήσει το μάθημα στο φροντιστήριο» καθώς και η συμβολή της μεθόδου στην εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων. Τα συμπεράσματα της ερευνάς μας μπορούν να γίνουν η βάση, το ερέθισμα ή το χρήσιμο εργαλείο για περαιτέρω έρευνα τόσο σε απομακρυσμένες περιοχές με διαφορετικά χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα σε ορεινές περιοχές της Ελλάδας ή ακόμη και σε αστικές και ημιαστικές περιοχές με σκοπό την επιβεβαίωση ή τον εμπλουτισμό των συμπερασμάτων. Σε περίπτωση επιβεβαίωσης και λαμβάνοντας υπόψη τις επισημάνσεις και παρατηρήσεις για βελτιώσεις, δεν μένει τίποτε άλλο από την άμεση εφαρμογή της μεθόδου της εξ αποστάσεως πρόσθετης διδακτικής στήριξης σε όλη τη χώρα. Ένα τέτοιο εγχείρημα που θα έπρεπε ήδη να έχει αρχίσει να σχεδιάζεται, πιστεύουμε ότι θα τύχει της ανάλογης υποδοχής με αυτήν που βρήκε η δική μας πρόταση. Καλό είναι πάντως, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν σε διάφορες περιοχές να γίνεται περιφερειακός σχεδιασμός με βάση τις ξεχωριστές ανάγκες και ιδιαιτερότητες οι οποίες θα λαμβάνονται κάθε φορά υπόψη. «Η ριζική απάντηση στο πρόβλημα θα

μπορούσε να είναι η διάθεση του προγράμματος σε διαφορετικές μορφές, ώστε ο καθένας να μπορεί να επιλέξει κατά την προτίμησή του, αυτό όμως αυξάνει το κόστος της εξ αποστάσεως μάθησης.» Κοκκάλης Αλέξανδρος (1999)

Για την εφαρμογή του προγράμματος «Εξ αποστάσεως Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης» μπορεί να συσταθεί επιτροπή, η οποία στα πλαίσια της λειτουργίας της «Διεύθυνσης Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων» του Υπουργείου Παιδείας καθώς και του αρμόδιου τμήματος πρόσθετης διδακτικής στήριξης και ενισχυτικής διδασκαλίας, να σχεδιάζει και να επιβλέπει κεντρικά και σε εθνικό επίπεδο τη λειτουργία του προγράμματος. Σε κάθε περιφερειακή διεύθυνση θα τοποθετηθεί ένας Σύμβουλος εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης με τα ανάλογα προσόντα, και σε συνεργασία με τους διευθυντές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα εποπτεύουν την υλοποίηση του προγράμματος.

Βιβλιογραφία:

- Αναστασιάδης, Β. (1993). *Ψυχοπαιδαγωγική της εφηβικής ηλικίας*. Βιβλογωνία, Αθήνα
- Βασάλα, Π. (2005). *Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση*, στο Λιοναράκης Α. (επιμ.) *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*, ΠΑΤΡΑ, ΕΑΠ.
- Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Α., Μακράκης, Β. και Ματραλής Χ. (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες*, τ.Α, Πάτρα, ΕΑΠ.
- Ζευκλής, Α. (1987). *Γενική Διδακτική (μέρος Α')*. Αθήνα ΟΕΔΒ.
- Faulkner D., Littleton, K., Woodhead, M. (1999). *Εξέλιξη του Παιδιού στο Κοινωνικό Περιβάλλον*, Β' Τόμος, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Κολιάδης, Ε. (1996). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Τόμος Α', εκδ., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Rogers, A. (1999). *Η εκπαίδευση ενηλίκων*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Fisher, E. (1991). *The teacher's role in teaching with the computer. Unit 8 of EH 232 Computers and Learning*. Milton Keynes: Open University Press
- Noye', D. – Riveteau, J. (1999). *Πρακτικός Οδηγός του εκπαιδευτή* Αθήνα Μεταίχμιο.
- Α. Κοκκάλης (1999). *Συνεχιζόμενη Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Πολιτικών Μηχανικών*. Επιστημονικό Συνέδριο "Ανοικτή και εξ' αποστάσεως εκπαίδευση και περιφερειακή ανάπτυξη" ΤΕΙ Ηπείρου –παράρτημα Ηγουμενίτσας Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας 13-14 Δεκεμβρίου 1999.
- Μπίτσης, Χ., Παδάκης, Σ., Τζαμαρίας, Σ., Φανουράκης, Γ. (2001). *Τεχνολογίες επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA-SYNEDRIOU/synedrio/html/sect6/150.htm>
- Παναγιωτακόπουλος, Χ., Περιβολαρόπουλος, Λ. (2001). *Η αξιοποίηση του διαδικτύου στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο για πληροφόρηση, επικοινωνία και εκπαίδευση*. Διαθέσιμο στον ίδιο δικτυακό τόπο.
- Χρ. Φράγκου (1984). *Ψυχοπαιδαγωγική*. εκδ. Gutenberg, ΑΘΗΝΑ.